

Ha valaki ellátogat a gyimesi ezeréves határhoz, biztosan találkozik Deáky András nevével, aki nem csak évtizedekig volt iskolaigazgató a gyimesbükki általános iskolában, de 35 év szünet után ő indította újra a magyar oktatást is a községben. Ennek már két évtizede, s bár jó pár éve turizmusban utazik, népművelő mivoltja nem hagyta el, sőt: hol a történelmi Magyarország legkeletibb, lebontásra ítélt vasúti őrházának megmentésével foglalkozik, hol egy szoborparkban gyűjti össze a magyarság nagyjait. Mindezt mindig az árral szemben.

– Ön ízig-vérig gyimesbükki, pedig nem is Gyimesbükkön született. Hogy történt?

– Igen, az úgy történt, hogy apámat a bécsi döntés után Szilágy megyébe helyezték el tanítóként, és én ott születtem Hadadgyórtelen. Amíg ő ott tanítókodott, ott is éltünk, de hároméves sem voltam, amikor már visszakérültem Gyimesre, úgyhogy nem is emlékszem a szülőfalumra. Soha nem is voltam ott azóta sem, mert én valóban tősgyökeres gyimesinek érzem magam. Úgy állítottam be az életemet kezdetektől, hogy itt szeretném leélni, ebben a községben.

– Örökölt és választott otthon akkor Gyimesbükk.

– Így van, örökölttem is egyrészt, mert apám, nagyapám, dédnagyapám itt születtek Gyimesen, és hát itt vannak eltemetve a kis római katolikus kontumáci temetőben. És tulajdonképpen itt nincsen másról szó, csak arról, hogy meg szeretnék maradni annak, amik ők voltak. Az ők hitükben, az ők nyelvükben, az ők kultúrájukban, és nem valaki ellen, mert egy nemzetbe, egy kultúrába ugye mindnyájan beleszületünk. Mindenkinek el kell döntenie, hogy hová tartozik, és miután ezt eldöntötte, tisztelünk mindenkit azért, aminek hiszi magát. Ez az én életfilozófiám.

– Ön ugye még magyar iskolába járt itt, aztán később 35 évig szünetelt a magyar oktatás Gyimesbükkön.

– Én még abban a szerencsében részesültem, hogy itt, Gyimesbükkön, magyar nyelven végeztem el a hét osztályt, mert akkor hét osztály volt az elemi iskolákban. Azután a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba kerültem, és ott érettségiztem le. Áldom a sorsot azért, hogy odakerültem, mert ott tudatosult sok minden bennem. Ott nevelték belém a magyarságtudatot, a hovatartozásnak a tudatát. És hát olyan tanárim voltak, akikre mindig szeretettel és tisztelettel gondolok a mai napig is.

– És utána hogyan lett tanár?

– A Marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskolára kerültem be, azt elvégeztem, és onnan kértem már a kinevezésem ide, a Gyimesekbe, mert nem is tudtam volna máshol elképzelnéni az életemet. Meg is történt ez, és három év után már iskolaigazgatónak neveztek ki a román hatóságok, mert elvégeztem becsületesen a munkámat. A pünkösdi királyságom azonban csak egy évig tartott, mert egy interjúban elmondtam őszintén, hogy mi folyik itt, a Gyimesekben. Miután ez a román hatóságok kezébe került, felbontották a munkaszerződésemet, kirúgtak ab-

ból az iskolából, amelynek igazgatója voltam. Akkor nősültem, a feleségem pedig vállalta, hogy segíteni fog abban, hogy elvégezzem Kolozsváron a magyar–német szakot. El is végeztem, de ott is, miután a diploma a kezembe került, ide kértem a Gyimesekbe a kinevezésemet, ugyanahhoz az iskolához, ahonnan kirúgtak. Akkoriban nem nézték jó szemmel azt, hogy én az órarenden kívül már akkor megszerveztem a magyar nyelvnek az oktatását. Végigjártam a szülőket, és megkérdeztem, hogy akarják-e, hogy a gyerekeik magyarul tanuljanak. Volt egy olyan rendelete a tanügyminisztériumnak, hogy azokban az iskolákban, ahol magyar gyermekek tanulnak románul, heti három órában tanulhatnak fakultatív módon magyar nyelvet és irodalmat. Ezt kiharcoltam, és órarenden kívül reggel 7-től 8 óráig tanítottam a magyar nyelvet és az irodalmat a gyerekeknek. Természetesen heti három órában nem lehetett rendes dolgokat végezni, de így legalább megtanítottam nekik, hogy ki volt Petőfi, Jókai, Arany János, Móricz Zsigmond, elértem, hogy tanuljanak meg helyesen magyarul beszélni és írni.

– Erre azért volt szükség, mert közben, ameddig ön elment tanulni, megszüntették a magyar oktatást.

– Igen, mire én visszakérültem Kolozsvárról, addigra már a község minden iskolájában megszüntették a magyar nyelvű oktatást, és ezek a szegény gyermekek óvodás kortól az elemi iskoláig csak román nyelven tanulhattak. 35 évig szünetelt a magyar nyelvű oktatás. Ezek a gyermekek még szünetben sem beszélhettek magyarul. Meghallották őket, hogy kiejtettek egy magyar szót, olyan pofont kaptak, hogy a szemük szikrázott. És jól emlékszem még arra is, hogy pénzbírságot is kellett fizetniük minden kiejtett magyar szóért. Ilyen világot éltünk.

Saját telkén, egy szoborparkban gyűjti össze a magyarság nagyjait

#Deáky András

NEM CSAK TANÁR,

– Aztán a rendszerváltás után ugyancsak ön volt az, aki a 35 évig szünetelő magyar nyelvű oktatást újraindította.

– Nem kérdeztem én senkitől, hogy szabad-e vagy nem szabad, hanem kész tények elé állítottam a hatóságokat: magyar tanerőket kerítettem, tanítókat, óvónőket, viszonylag szakképzett pedagógusokat próbáltam keríteni. A románul kezdett évfolyamok kimentek szépen, és utána következtek a magyar osztályok, és szépen így kinyomtuk a román nyelvű oktatást az iskolából. Persze ezt nem nézték jó szemmel a hatóságok, mert továbbra is ugye én Bákó megyéhez tartoztam, a Bákó megyei tanfelügyelőségre kellett mennem a gyűlésekre iskolaigazgatóként. Ott bizony sokszor nekem támadtak, hogy erőszakos módon indítottam újra a magyar nyelvű oktatást. Én hallgattam jó nagyokat, és gondoltam, beszéljete, én meg aztán végzem a dolgomat. Az igazság az, hogy nem voltam egyedül. Nagyon sokan felsorakoztak a hátam mögött,

”

„Én tanár vagyok, a szó igazi értelmében vett tanár, aki nemcsak a gyerekeket tanítja, hanem most már a népét is.”

a szülők, a falu népe, és Hargita megyei tanárok, tanítók, tanfelügyelő is. Beder Tibor például sokat segített annak idején, ő volt a főtanfelügyelője Hargita megyének, mert a román hatóságok nem biztosítottak számunkra tankönyveket sem. Aztán így mindig a Hargita megyei iskolákból szereztem be a magyar nyelvű tankönyveket. Úgy csinálták, hogy jusson nekünk is. És ott vettem részt a gyűléseken is. Én szívvel-lélekkel oda tudtam Hargita megyéhez. Azt kell tudnunk Gyimesbükkéről, hogy ezt a községet leszakították 1950-ben erről a gyönyörű etnikai tájegységről, a három Gyimes-völgyi községről, és a teljesen román Bákó megyéhez csatolták. Mondanom sem kell, hogy a cél az volt, hogy az amúgy is gyenge magyarságtudattal rendelkező gyimesi csángó magyarokat minél hamarabb beolvasszák a nagy román tengerbe. Hát ez nem sikerült nekik 100 százalékosan, de azért el kell mondanom azt is, hogy sajnos már nem minden magyar szülő adta magyar iskolába a gyereket. Voltak szép számmal, akik azt gondolták, hogy a gyermekeik jobban fognak érvényesülni, ha annak az országnak a nyelvén tanulnak, amelyben kénytelenek élni. Holott ez nem pont így igaz. Nyilván meg kell tanulni az ország nyelvét, de a legdrágább kincsünkről, az anyanyelvünkről semmilyen körülmények között sem szabad lemondanunk.

– Most milyen az iskola Gyimesbükkön?

– Most magyar nyelven folyik továbbra is az oktatás, és komolyan veszik a tanerők továbbra is a célt: nem azért tanítanak magyarul és tisztességesen, mert bárki ellenőrizni fogja őket, hanem a lelkiismeretük viszi rá, és ugye elkövetnek mindent azért, hogy ezek a gyerekek magyar nyelvű műveltséget szerezzenek.